

Een intens verlangen naar de psychose

Twee boeken beschrijven hoe leven met schizofrenie verloopt, zonder gebruik van anti-psychotische medicatie.

HANS VAN DER PLOEG BEELD ND

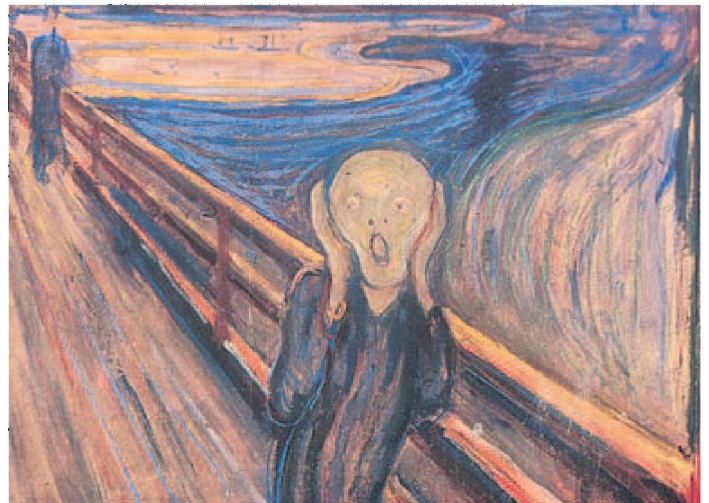
Behalve van psychosen met hallucinaties en wanen hebben mensen met schizofrenie vaak last van denkstoornissen, initiatiefverlies, gevoelsvervlaking en een wankel bestaan. Zowel *Vandaag koop ik alle kleuren* als *Filosofie van de waanzin* gaan in op de betekenis en de gevolgen van psychosen. In het eerste boek volgt Twan (1949-2013) met hulp van de schrijfster Karin Anema de vroegste sporen vóór de uitbraak van zijn psychosen in 1976 en 1979. Tegen de verwachting in weet Twan na veertien jaar WAO een baan te bemachtigen als grafisch tekenaar in een fabriek. Ondanks zijn voortdurende associaties, die hem 'bespringen als gedroegde vlooiën', en zijn gevoeligheid voor indrukken houdt hij dit tweeëntwintig jaar vol, totdat hij een jaar voor zijn pensioen een natuurlijke dood sterft.

De schrijfster ontmoet Twan in 2006 toevallig op de ijsbaan. Vijf jaar later vraagt hij Anema uit de brokstukken van zijn leven een verhaal te reconstrueren. Aanbeland bij de psychosen aarzelt ze die episodes op te rakelen, uit vrees voor een nieuwe psychose. Gelukkig gebeurt dit niet. Wel voelt Twan een intens verlangen naar de psychose van toen. Daarom heeft hij alles wat hij in zijn psychosen produceerde in dozen bewaard. Twans jeugd met zijn depressieve, ziekelijk angstige moeder en zijn hardvochtige vader die hem keihard liet werken in de slachterij, Twans kleurenschema's met de gevaarlijke kleur rood, de psychiatrische rapporten zoals de keuring voor militaire dienst en dwangopname in de psychiatrie, de vele zelfmoorden en de stilstaande tijd – ze worden indringend beschreven. Alleen kun je je achteraf afvragen of Twans leven en denken mét medicatie niet gemakkelijker zou zijn geweest.

waardevolle psychose

Al even overtuigend betoogt Wouter Kusters in *Filosofie van de waanzin* hoe waardevol een psychose is. Kostbaar én breekbaar als kristal. Aanleiding voor zijn uitputtende en bij vlagen briljante filosofische studie is het tweetal psychosen dat hij in 1987 en 2007 doormaakte. Tien jaar geleden stelde hij zijn psychotische ervaringen al te boek in *Pure waanzin*. Daarin probeerde hij zijn eigen psychotische belevingen te verbinden met rapportages van de verpleging tijdens zijn opname in 1987. Het boek werd bekroond met de Van Helsingprijis en de Socrates Wisselbeker. In zijn nieuwste boek, geschreven na zijn tweede psychose in 2007 en mastergraad in de filosofie, gaat hij nog meer de diepte in. Volgens Kusters kun je psychotische ervaringen beter niet wegstoppen. Hoe meer je ontkent dat de waanzinnige wereld enigerlei zin of betekenis heeft, hoe groter de kans dat

je er heimelijk naar blijft terugverlangen, schrijft hij. Dus niet wegstoppen achter 'veilige' psychiatrische labels als schizofrenie of bipolaire stoornis. De ervaring moet je opnieuw te lijf gaan, herkauwen, opnieuw beleven in gecontroleerde vorm, om er meer inzicht in te krijgen en er meer zin en betekenis uit te halen, voor jezelf en anderen, meent Kusters. Dat dit ook riskant is, wijst hij achteloos van de hand. Fantastisch en levensecht schrijft Kusters over zijn floride ('levendige') psychosen – met verwijzingen naar Daniël Paul Schreber en Antonin Artaud. Niet speciaal met die bedoeling publiceren laatstgenoemden over hun psychotische ervaringen. Schreber was rechter. Zijn *Denkwürdigkeiten eines Nervenkranken* (1903) biedt behalve het beroemdste en bizarste voorbeeld van een paranoïde wereld ook een juridisch betoog tegen zijn gedwongen opname. Artaud was toneelschrijver en tekenaar. Zijn gezichten uit de hel zijn even krankzinnig als gitzwart. Hun wanen betreffen de ondergang. Ze zijn volgens Kusters een voorbeeld van een zogenoemde 'Ø-waan', de waan van het grote niets, de zuivere ontkenning, op de grens met mystiek en religie. Met *Filosofie van de waanzin* is Kusters uitgegroeid tot de nieuwe Schreber van onze tijd. Waar Schreber syfilis ziet als oorzaak van de ondergang, vreest Kusters dat hij besmet is met aids. ■

Edvard Munch, De Schreeuw.

PSYCHIATRIE

Vandaag koop ik alle kleuren

KARIN ANEMA. UITG. VAN GENNEP, AMSTERDAM 2013, 254 BLZ. € 18,90

Filosofie van de waanzin

WOUTER KUSTERS. UITG. LEMNISCAAT, ROTTERDAM 2014, 758 BLZ. € 39,95

